

**Udział biblioteki w kształtowaniu
i rozwoju kompetencji informacyjnych na
przykładzie
Biblioteki Głównej
Politechniki Częstochowskiej**

Alicja Paruzel

PolBiT 29 maja 2017 r.

„Biblioteki i bibliotekarze – partnerami wspierającymi edukację informacyjną i medialną w uczelni”

Wokół kompetencji informacyjnych

- ▶ kompetencje informatyczne
- ▶ kompetencje komputerowe
- ▶ kompetencje medialne
- ▶ kompetencje sieciowe
- ▶ kompetencje cyfrowe
- ▶ kompetencje internetowe

Definicje kompetencji informacyjnych (information literacy)

- ▶ kompetencje informacyjne, umiejętności informacyjne, edukacja informacyjna, sprawność informacyjna
- ▶ przegląd definicji (Lau 2011)
- ▶ definicja przyjęta przez ALA (1998) (najczęściej cytowana):
„Osoba posiadająca kompetencje informacyjne musi być w stanie określić własne potrzeby informacyjne, zlokalizować potrzebną informację, ocenić ją i efektywnie wykorzystać. To osoby, które nauczyły się jak się uczyć” (s. 55-56).
- ▶ „Potrafią się uczyć ponieważ wiedzą jak jest zorganizowana wiedza jak znaleźć informację i jak ją wykorzystywać w taki sposób aby inni mogli uczyć się od nich” (Byerly/Brodie, 1999).

Kompetencje informacyjne

- **wiedza o indywidualnych potrzebach informacyjnych, polegająca na identyfikowaniu, lokalizowaniu, ocenie, organizowaniu i efektywnym wykorzystywaniu oraz przekazywaniu informacji w celu rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji**
- **wiedza o tym, jak znaleźć informację, jak ją ocenić i efektywnie wykorzystać**

(por. Derfert-Wolf.L. 2005)

Osoba z umiejętnościami informacyjnymi

- ▶ wie czego szukać ponieważ zna swoje potrzeby informacyjne
- ▶ wie gdzie szukać ponieważ zna źródła
- ▶ wie jak szukać ponieważ zna techniki i metody poszukiwań,
- ▶ wie co zrobić ze znalezioną informacją

Umiejętności informacyjne

- ▶ kształtowane przez całe życie
- ▶ przydatne zarówno podczas studiowania, w pracy zawodowej, jak i w życiu codziennym
- ▶ stanowią podstawę kształcenia, wspólną dla wszystkich dyscyplin, środowisk kształcenia i na wszystkich poziomach edukacji
- ▶ stanowią podstawę samokształcenia

**W literaturze przedmiotu podkreślana jest ważna rola
bibliotek w rozwoju kształcenia umiejętności
informacyjnych**

**Udział bibliotek w kształceniu i kształtowaniu umiejętności
informacyjnych to w pierwszej kolejności praktykowane od
kilkudziesięciu lat szkolenia biblioteczne**

Działalność dydaktyczna w Bibliotece Głównej Politechniki Częstochowskiej

- ▶ **zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku studiów dziennych**
- ▶ **zajęcia z informacji naukowej dla studentów oraz doktorantów**
- ▶ **praktyki zawodowe studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej z różnych ośrodków naukowych w kraju**
- ▶ **specjalistyczne zajęcia bibliotecžno-bibliograficzne dla maturzystów**
- ▶ **prezentacja biblioteki i jej zasobów dla zorganizowanych wycieczek**

Przysposobienie biblioteczne

- ▶ obowiązkowe dla studentów I roku studiów dziennych (I stopnia) wszystkich kierunków
- ▶ studia zaoczne – zgodnie z potrzebą i na życzenie zainteresowanych
- ▶ terminy, czas i miejsce – październik oraz zgodnie z potrzebą przez cały rok, około 1 godziny zegarowej, budynek Biblioteki Głównej
- ▶ forma – krótki wykład (prezentacja) i ćwiczenia z katalogami
- ▶ prowadzący zajęcia – bibliotekarze dyplomowani, inni pracownicy Biblioteki

Szkolenia/warsztaty dla użytkowników informacji naukowej

- ▶ szkolenia, nieodpłatne, przeznaczone dla pracowników, doktorantów i studentów Politechniki Częstochowskiej
- ▶ szkolenia jednorazowe

Prowadzący szkolenia/warsztaty i ich uczestnicy

- ▶ **pracownicy Oddziału Informacji Naukowej, bibliotekarze dyplomowani, inni bibliotekarze**

Uczestnicy:

- ▶ **studenci (głównie dyplomanci) dzienni i zaoczní**
- ▶ **doktoranci**
- ▶ **pracownicy PCz**
- ▶ **inni**

Terminy, czas i miejsce

- ▶ uzgadniane i dostosowane do potrzeb zainteresowanych
- ▶ od poniedziałku do soboty
- ▶ niezależne od godzin pracy Biblioteki Głównej
- ▶ budynek Biblioteki Głównej PCz – Czytelnia Zbiorów Specjalnych

Biblioteka PCz jest elastyczna i dostosowuje się do potrzeb zainteresowanych

Tematyka prowadzonych szkoleń

- ▶ **podstawy informacji naukowej**
- ▶ **źródła informacji naukowej i wyszukiwanie informacji**
- ▶ **bazy danych**
- ▶ **własność intelektualne**
- ▶ **wykonywanie analizy cytowań**
- ▶ **korzystanie z książek i czasopism elektronicznych**
- ▶ **inne (zgodne z życzeniem pracowników i Uczelni)**

Szczegółowe treści szkolenia z Podstaw informacji naukowej (1)

- ▶ Źródła informacji naukowej i ich podział
- ▶ Podstawy wyszukiwania źródeł informacji naukowej: system informacyjno-wyszukiwawczy, język informacyjno-wyszukiwawczy (język haseł przedmiotowych, język słów kluczowych, Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna), kryteria rzeczowe (hasło przedmiotowe, słowo kluczowe) i kryteria formalne (autor, tytuł)
- ▶ Wyszukiwanie w komputerowych katalogach bibliotecznych (katalogi online Biblioteki Głównej PCz, katalogi online innych częstochowskich bibliotek, baza polskich bibliotek i ich katalogów, katalogi zbiorcze i centralne)
- ▶ Rodzaje baz danych (bibliograficzne, abstraktowe, pełnotekstowe)

Szczegółowe treści szkolenia z Podstaw informacji naukowej (2)

- ▶ Wyszukiwanie w bazach danych (Polska bieżąca bibliografia narodowa, bibliografie publikacji pracowników polskich instytucji naukowych, Bibliografia Zawartości Czasopism Polskich, BazTech, BazEkon, ARIANTA)
- ▶ Zasoby cyfrowe pełnotekstowe – biblioteki i kolekcje cyfrowe (FBC, Otwórz książkę)
- ▶ Informacja prawna (ISAP), normalizacyjna (PKN), patentowa (UPRP), statystyczna (GUS)
- ▶ Serwisy zagranicznych czasopism pełnotekstowych (Elsevier, Springer, Ebsco, Emerald, Nature, Science, czasopisma w dostępie Open Access)
- ▶ Zasady etyki w nauce. Kodeks dobrych obyczajów w nauce. Plagiat. Poradniki nt. technik pisania prac dyplomowych

Statystyka szkoleń w latach 2011-2017 prowadzonych przez Oddział Informacji Naukowej (stan na dzień 25.05.2017r.)

Rok		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (I-V)
Szkolenia studentów	Liczba szkoleń	15	20	7	7	11	9	3
	Liczba osób	294	363	241	269	186	177	45
	Liczba godzin zegarowych	19	18	9,5	10,5	17	13,5	4,5
Szkolenia doktorantów	Liczba szkoleń	3		4	9	5		4
	Liczba osób	24		66	140	75		39
	Liczba godzin zegarowych	4,5		8	13,5	7,5		5
Warsztaty/ Instruktaż dla pracowników	Liczba warsztatów	2		2				
	Liczba osób	71		42				
	Liczba godzin zegarowych	3,5		3				

Efektywność szkoleń

Promocja szkoleń i warsztatów z zakresu edukacji informacyjnej

- ▶ Rada Biblioteczna
- ▶ oficjalne pisma z ofertą szkoleń przekazywane Dziekanom
- ▶ ogłoszenia na stronie internetowej Biblioteki i Uczelni
- ▶ ogłoszenia i plakaty w budynku Biblioteki Głównej i w budynkach Wydziałów
- ▶ kontakty nieformalne pracowników Biblioteki z pracownikami Uczelni
- ▶ kontakty nieformalne pracowników Biblioteki z doktorantami i studentami Uczelni

Inne formy kształcenia przez Bibliotekę Główną PCz

- ▶ praca indywidualna z użytkownikiem
- ▶ strona internetowa Biblioteki Głównej PCz
- ▶ ulotki, foldery, instrukcje użytkowania (katalogów, baz danych)

Instruktaże indywidualne

- ▶ bezpośrednio w Oddziale Informacji Naukowej
- ▶ telefonicznie
- ▶ za pośrednictwem poczty elektronicznej (skrócone wersje instrukcji)
- ▶ za pośrednictwem „Zapytaj bibliotekarza”

**Statystyka instruktąży indywidualnych
w latach 2011-2017 prowadzonych przez
Oddział Informacji Naukowej (stan na dzień 25.05.2017r.)**

ROK	SZKOLENIA I INSTRUKTAŻE INDYWIDUALNE (liczba osób)
2011	102
2012	447
2013	328
2014	338
2015	368
2016	601
2017(I-V)	114

Plany na przyszłość

- ▶ przeprowadzenie badań efektywności szkoleń
- ▶ rozszerzenie oferty szkoleń i warsztatów
- ▶ zainteresowanie ofertą wszystkie Wydziały
- ▶ stworzenie platformy E-learningowej
- ▶ większy nacisk na szkolenia kadry bibliotecznej

Literatura

1. Byerly, G. i Brodie, C. S. (1999). Information literacy skills models: defining the choices. W B. K. Stripling (Red.), *Learning and libraries in an information age: Principles and practice* (s. 54-82), Englewood: Littleton: Libraries Unlimited
2. Derfert-Wolf Lidia: *Information literacy - koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych*, *Biuletyn EBIB* Nr 1/2005 (62) styczeń, Tryb dostępu: <http://www.ebib.pl/2005/62/derfert.php>
3. Lau J., *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne*, Wersja polska stan na: sierpień 2011, <https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-pl.pdf>

Dziękuję za uwagę !